

## فهرست نسخه‌های خطی صارم الدوله

■ علی صادق زاده و ایقان

دانشجوی دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

جمله فهرست‌نگاران و اساتید برجسته‌ای بودند که فهرست‌نویسی نسخه‌های خطی کتابخانه‌های شهرستانی را مورد توجه قرار دادند (غلامی جلیسه، ۱۳۸۴، ص ۹۸).

در عصر حاضر نیز خانواده دانشمند اشکوری با تأسیس دو مؤسسه فعال در این حوزه یعنی «مرکز احیاء میراث اسلامی» و «مجمع ذخایر اسلامی» خستگی سفر به شهرستان‌ها را به جان خریده و نفایس علمی و فرهنگی پنهان این مرز و بوم را نمایان می‌سازند. «مجمع ذخایر اسلامی» با بیش از دوازده سال تلاش علاوه بر تهیه و تألیف فهرست نسخه‌های خطی و عکسی خود مرکز، اقدام به فهرست‌نگاری نسخ خطی محفوظ در کتابخانه‌های اشخاص، کتابخانه‌ها و مراکز دولتی کرده و بیش از یک‌صد و ده جلد از فهرست نسخه‌های خطی را تدوین و منتشر کرده که در این میان استان اصفهان دارای بیشترین سهم به لحاظ بنیه غنی فرهنگی و تمدن است. فهرست مذکور یکی از ثمره‌های ارزشمند مجمع ذخایر اسلامی در معرفی گنجینه بی‌نظیر صارم الدوله است. نسخه‌های خطی اکبر مسعود معروف به صارم الدوله به لحاظ این که اکثر نسخه‌ها به‌دستور پدرش ظل‌السلطان - حاکم اصفهان - تألیف، ترجمه یا به او پیشکش شده، یکی از نفیس‌ترین مجموعه‌های دوره قاجار است. به همین دلیل اشاره‌ای مختصر به خانواده و خدمات فرهنگی صارم الدوله شایسته است.

### صارم الدوله و خدمات فرهنگی آن

اکبر میرزا مشهور به اکبر مسعود ملقب به صارم الدوله فرزند ارشد میرزا ظل‌السلطان و از نوادگان ناصرالدین شاه قاجار در سال ۱۳۰۴ ق. (۱۲۶۳ ش.) در اصفهان متولد شد. علوم قدیم را نزد دانشمندان عصر خویش و زبان انگلیسی و فرانسه را نزد معلمان خارجی فرا گرفت او از سال ۱۲۸۳ ش. در ابتدای جوانی وارد کارهای اجتماعی، سیاسی و خدمات دولتی شده و از رجال مشهور و نقش‌آفرین اواخر عهد قاجار و اوایل دوره پهلوی بوده است. سال ۱۲۹۸ ش. در کابینه وثوق الدوله مقام وزارت دارایی و در تنظیم قرارداد نظامی اقتصادی ایران و انگلیس (۱۹۱۹ م.) نقش اساسی داشته است. وی پس از سقوط دولت وثوق الدوله (تیر ماه ۱۲۹۹



■ هدایت، محمدعلی. فهرست نسخه‌های خطی صارم الدوله: هدایی به کتابخانه فرهنگ (گنجینه نسخ خطی اصفهان). قم: مجمع ذخائر اسلامی، ۱۳۸۷ ش، ۲۴۶ ص.

### مقدمه

نسخه‌های خطی میراث گران‌بهای دانشمندان، عالمان، هنرمندان، کاتبان، صحافان و... است که هر جلد و در بیشتر موارد برگ برگ آنها سندی محکم و مستدل از علم، دانش و تمدن هر کشور و منطقه‌ای محسوب می‌شود. کشور ما نیز آثار گرانقدری از نسخه‌های خطی دانشمندان ایرانی و اسلامی را در گنجینه کتابخانه‌های عمومی، خصوصی، و مجموعه‌های خانوادگی دارد که تعدادی از این آثار بی‌نظیر و یا کم‌نظیر هستند.

بعد از حفظ و حراست از این نسخه‌ها اولین گام اساسی و ضروری شناساندن این آثار به مخاطبان و علاقه‌مندان این حوزه است. فهرست‌نویسی و انتشار از بهترین راه‌های معرفی تلقی می‌گردد.

نگارش فهرست کتابخانه‌ها و مجموعه‌های خصوصی موجود در شهرستان‌ها فعالیت ماندگار و مفید در این حوزه است. ابو عبدالله زنجانی، محمد نخجوانی، مجتبی عراقی و دانش‌پژوه از

ش.) کنار رفت، سپس چندی حکمران کرمانشاه شد ولی بهزودی کناره‌گیری کرد و دیگر شغلی نپذیرفت. در اصفهان سال‌های متمادی در کارهای عمرانی، فرهنگی و کمک‌های مردمی فعال و پیشگام بود و سرانجام در سال ۱۳۵۴ ش. در سن ۹۱ سالگی دار فانی را وداع گفت و در تخت فولاد اصفهان، تکیه سیدالعراقین به خاک سپرده شد (صص ۹ - ۱۱). از آنجا که صارم‌الدوله یکی از افراد مؤثر در انعقاد قرارداد ۱۹۱۹ م. بود و اکثر نویسندگان آن قرارداد را ننگین توصیف کرده‌اند، به آثار و کارهای خیر نامبرده کمتر توجه شده در حالی که حق آن است خصایص نیک گذشتگان نیز بیان شود (ص ۱۲). از کارهای خیر و ماندگار وی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. اهداء زمین برای احداث دانشگاه صنعتی اصفهان؛

۲. ایجاد اولین دبیرستان و ۱۳ مدرسه در اصفهان؛

۳. اهداء کتاب (چاپی و خطی) به کتابخانه فرهنگ و دبیرستان صارمیه اصفهان.

### کتابخانه ظل‌السلطان

مرحوم صارم‌الدوله ۵۰۰ جلد از کتاب‌های چاپی کتابخانه پدرش ظل‌السلطان را برای ایجاد کتابخانه وقف مدرسه متوسطه اصفهان (صارمیه) می‌کند. علاوه بر آن ۵۰۰ جلد کتاب چاپی و خطی<sup>۲</sup> دیگر در سال ۱۳۴۴ ش. به کتابخانه فرهنگ اصفهان اهداء می‌کند (ص ۱۱).

موضوع کتاب‌های خطی بیشتر تاریخ، جغرافیا، سفرنامه و ادبیات است. البته تعداد قابل توجهی از آنها ترجمه‌هایی است از زبان‌های مختلف اروپایی که در دوره قاجار صورت گرفته است. تعداد کتاب‌های خطی اهدایی ۲۱۰ الی ۲۵۰ نسخه ذکر شده است (بعضی از نسخه‌ها به صورت مجموعه و حاوی چند کتاب است). از ویژگی‌های این مجموعه اهدایی، نفاست و ظرافت هنرهای به کار رفته در نسخه‌های مذکور است (ص ۱۴).

تعدادی از نسخه‌ها نفیس و بعضی از آنها منحصر به فرد است از جمله:

\_\_ تحفه‌المسعودیه و تبشیر الشیعه الاثنی عشریه؛ تألیف

حسین بن اسماعیل الحسنی واعظ یزدی به خط مؤلف که به نام ظل‌السلطان هنگام ورود به اصفهان تحریر شده است.

\_\_ گنج شایگان عربستان؛ تألیف میرزا تقی حکیم باشی

که حاوی یادداشتی به قلم ناصرالدین شاه است.

\_\_ تحفه‌المسعودیه؛ تألیف محمد باقر بن محمد جعفر اصفهانی مشهور به فشارکی (ص ۱۳).

اما قبل از اینکه وارد بحث تجزیه و تحلیل فهرست نگاشته‌شده این کتاب‌ها، توسط استاد محمدعلی هدایت شویم، شایسته است به‌بضاعت علمی و سوابق ارزشمند فرهنگی ایشان به اختصار اشاره شود.

### محمد علی هدایت

استاد محمد علی هدایت کتابدار، محقق و مؤلف برجسته در حوزه نسخه‌های خطی و کتابداری است. وی چهارم آذرماه ۱۳۳۲ ش. در شیراز چشم به جهان گشود. دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد است و ۲۸ سال از حیات پربار خود را صرف خدمت در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کرده است. مسئولیت گنجینه نسخ خطی اصفهان، نگارش مقالات متعدد، فهرست‌نگاری نسخ خطی، دیجیتال کردن کلیه نسخ خطی به منظور تسهیل استفاده محققان و پژوهشگران در اداره کل کتابخانه‌های عمومی اصفهان فعالیت‌هایی است که در کارنامه علمی و پژوهشی وی به چشم می‌خورد (گزارش اجمالی، ۱۳۸۸، ص ۴۸). همچنین عنوان کتابدار نمونه هفته کتاب سال ۱۳۸۸ ش. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از افتخارات نامبرده است. آثار علمی ایشان به شرح زیر است:

- مقالات معرفی نسخ خطی، نشریه پیام بهارستان (انتشارات کتابخانه مجلس شورای اسلامی)، شماره‌های ۳۷۶ و ۷۲؛

- مقالات معرفی نسخ خطی، فصلنامه پیام کتابخانه (انتشارات دبیر خانه هیات امنای کتابخانه‌های عمومی کشور)، شماره‌های ۱۸ و ۵، ۸، ۹؛

- فهرست نسخ خطی اهدایی سید مصلح‌الدین مهدوی به گنجینه نسخ خطی اصفهان (اصفهان - ایران)، قم: مجمع ذخائر اسلامی، ۱۳۸۶؛

- فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه ابن مسکویه (اصفهان - ایران) (بخش فهرست نشده) به ضمیمه دفتر ثبت کتابخانه ابن مسکویه...، قم: مجمع ذخائر اسلامی، ۱۳۸۹؛

- فهرست کتب چاپ سنگی و سربی (فارسی و عربی) کتابخانه‌های عمومی اصفهان، اصفهان: نشر نوشته و کتابخانه‌های عمومی اصفهان، ۱۳۸۵؛

\_\_ فهرست نسخه‌های خطی صارم‌الدوله: اهدایی به کتابخانه فرهنگ (گنجینه نسخ خطی اصفهان). قم: مجمع ذخائر اسلامی،

۱۳۸۷.

بعد از ذکر نوع خط نسخه، بلافاصله نام کتاب و سپس تاریخ کتابت را ذکر کرده است ولی در نسخه شماره ۲۱ نام کاتب بعد از تاریخ کتابت آمده است؛

– اضافه بودن بعضی عبارات مانند: «تحریر شد» در نسخه شماره ۱۵ و...؛

– عدم استناددهی (ذکر مأخذ و منابع) توضیحاتی که برای بعضی نسخه‌ها بیان شده است: مانند نسخه شماره ۸۵ و ...؛

– عدم استناددهی مؤلفان کتاب: مثلاً؛ «فرانسیس هنری بنت، اسکرین» در نسخه شماره ۴۶ و «فرانسیس هنری اسکرین» در نسخه شماره ۴۷، «علی بخش‌بن اسکندر قاجار» در نسخه شماره ۴۹ و «علی بخش‌بن اسکندر» در نسخه شماره ۵۰ و ... در نتیجه نمایه مؤلفان نیز کامل نشده و کارآیی کافی نخواهد داشت؛

– عدم یک‌دستی اصطلاحات استفاده‌شده در فهرست‌نویسی: مثلاً برای نام پدیدآورندگان (به‌ویژه مترجم) هم واژه «از» و هم «ترجمه از»، برای مؤلفان واژه «از» و «تألیف»، برای توصیف اندرون جلد در نسخه شماره ۵۷ واژه «درون» و در نسخه شماره ۵۸ واژه «داخل»، برای تاریخ حیات پدیدآورندگان هم واژه «قرن» مانند نسخه شماره ۲۱۴ (قرن ۶) و هم حرف «ق» مانند نسخه شماره ۲۱۷ (ق ۱۰) استفاده شده است؛

– ابهام در نقش مؤلف و مترجم در بعضی از نسخه‌ها: مثلاً نسخه شماره ۷۳. همچنین ذکر نام مؤلف در متن معرفی نسخه (مثلاً نسخه شماره ۲۱، ۶۵، ۷۲ و ...)، بهتر بود در نسخه‌های

ترجمه‌شده ابتدا نام مؤلف و سپس نام مترجم ذکر می‌شد؛  
– عدم رعایت ترتیب نقش پدیدآورندگان: مثلاً در نسخه شماره ۶۷، ۷۷ و ۱۳۶ ابتدا نام مترجم و سپس نام مؤلف ذکر شده در حالی که در اکثر نسخه‌ها (مثلاً ۷۰، ۷۱، ۷۵، ۷۶ و ...) ابتدا نام مؤلف و سپس نام مترجم آمده است. یا مثلاً در نسخه‌های شماره ۶۶، ۷۲ و ... نام مؤلف داخل متن آمده در حالی که در نسخه‌های تکراری دنباله آن نام مؤلف جداگانه بعد از نام مترجم آمده است؛

– بعضی اشکالات تایپی: مانند کلمه سندن به‌جای سنه در نسخه شماره ۸، علیش به‌جای علیشیر در نسخه شماره ۴۴، معروف باشوری در نسخه شماره ۵۵، شکسته نسخ در شماره ۱۱۵، بعض در عنوان نسخه شماره ۱۴۰ و...؛

– فقط در معرفی بعضی نسخه‌هایی که مؤلف ناشناخته است عبارت «از:» بعد از عنوان آمده است. این عبارت در نسخه‌های شماره ۱۷۶، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱ و ... نیز زاید است چون پدیدآور در عنوان کتاب یا در مجموعه‌ها و جُنگ‌ها در متن مشخص است؛ مانند نسخه‌های شماره ۱۸۴، ۱۸۹، ۱۹۲ و...؛

– شیوه فهرست‌نگار نشان می‌دهد بلافاصله بعد از توصیف جلد نسخه‌ها، تعداد صفحات ذکر شده، ولی در نسخه‌های شماره ۱۱۹، ۱۴۲، ۱۵۱، ۱۶۴ و ... این رویه رعایت نشده و بعد از توصیف جلد توضیحاتی درباره نسخه ارائه شده است؛

– در نسخه شماره ۱۴۲ بعد از ذکر نوع خط نسخه، عبارت

### ساختار و شیوه فهرست حاضر

کتاب حاضر از چهار بخش اصلی تشکیل شده است:

۱. پیشگفتار و مقدمه

۲. فهرست نسخه‌های خطی صارم‌الدوله

۳. نمایه‌ها

۴. تصاویری از نسخه‌های نفیس و هنری

در این گفتار برای تکمیل فهرست یادشده و ارتقاء کیفیت چاپ مجدد، بعضی اشکالات جزئی و پیشنهادات بیان شده که عبارتند از:

– عدم معرفی شیوه فهرست‌نویسی به‌کار گرفته شده در این فهرست؛

– عدم معرفی کامل بعضی نسخه‌ها: مثلاً در نسخه شماره ۸۳ عبارت «سه رساله دیگر» داخل پرانتز ذکر شده ولی هیچ اشاره‌ای به سه رساله نشده است؛

– عدم ذکر آغاز و انجام بعضی از کتاب‌ها به‌طور مشخص و دقیق: در نسخه‌هایی که چند جلدی هستند (مانند نسخه شماره ۴۶) یا از فصول متعددی تشکیل شده‌اند (مانند نسخه شماره ۲۸) فقط آغاز جلد اول یا فصل اول و انجام جلد آخر و فصل آخر ذکر شده است؛ در صورتی که ذکر کامل و مجزا بهتر بود؛

– اختصاص یک موضوع به هر عنوان و عدم تفکیک دقیق و جزئی موضوعات در بعضی از نسخه‌ها؛

– نبود هماهنگی در ذکر آغاز و پایان کتب و رسائل: لازم است فهرست‌نگار مشخص کند که در ذکر آغاز نسخه، آیا منظور آغاز نسخه است یا آغاز محتوا و شروع اصل مطلب، در انجام نیز همین‌طور؛ یعنی اگر منظور پایان مطلب نسخه است نباید در انتهای انجام‌ها سه نقطه به‌منزله ادامه داشتن قرار داد. بهتر است جمله یا مطلب را تمام کرد و نقطه گذاشت؛ مثلاً نسخه شماره ۱۶، ۴۲، ۴۳، ۵۱، ۵۵، ۶۵، ۷۲؛

– ذکر نکردن محتوای برخی نسخه‌ها: فهرست‌نگار در مورد اکثر نسخه‌ها توضیحاتی بیان کرده که از مزایای این فهرست است ولی نسخه‌های شماره ۸، ۴۶ و ۵۴ معرفی نشده‌اند؛

– ناقص‌بودن اطلاعات بعضی از نسخه‌ها: مانند اطلاعات مربوط به تعداد صفحات، سطرها و اندازه صفحات نسخه شماره ۴، شماره مجله در نسخه شماره ۸، عدم ذکر نقش پدیدآور در نسخه‌های شماره ۲۷ و ۲۹، توضیحات نسخه شماره ۳۸ (اقدام به ترجمه نسخه انگلیسی به‌زبان ساده فارسی) و ...؛

– نامفهوم بودن بعضی از عبارات: مانند عبارت «از جنگ اوریک یومنا هذا به‌طور خلاصه» در نسخه شماره ۱۷، «خوب» در بخش نسخه‌شناسی شماره ۲۴، «صفه» در بخش نسخه‌شناسی شماره ۳۴، «مهدی و متا...ان او بود» در رساله اول نسخه شماره ۱۱۶ و...؛

– ناهماهنگی در ذکر نام کاتبان: فهرست‌نگار در اکثر موارد

«بدون نام کاتب و تاریخ کتابت» قید شده در صورتی که در نسخه‌های دیگری که کاتب و تاریخ کتابت ندارند این عبارت ذکر نشده است؛

– فقط در بعضی نسخه‌هایی که تاریخ کتابت ندارند قرن احتمالی کتابت نسخه ذکر شده است. بهتر بود در تمام نسخه‌های بدون تاریخ کتابت، حداقل با ذکر کلمه «احتمالاً» قرن مربوطه نوشته می‌شد؛

– عدم یکدستی در ذکر بعضی توضیحات: مانند توضیحات مربوط به دلایل تحریر نسخه‌های شماره ۱۷۳، ۱۷۴ و ۱۷۵ که هر سه نسخه «به دستور ظل‌السلطان تحریر شده» ولی همین اطلاعات با جملات و ادبیات متفاوت در سه نسخه فوق بیان شده است. همچنین این عبارت (توضیحات) در نسخه شماره ۱۶ و ۵۴ برخلاف رویه‌ای که در سایر نسخه‌ها بعد از نام پدیدآورندگان بیان شده، بعد از اطلاعات نسخه‌شناسی و قبل از مشخصات جلد ذکر شده است؛

– تاریخ تولد و وفات بعضی پدیدآورندگان ذکر نشده و بعضی نیز ناقص قید شده است. همچنین در بعضی نسخه‌ها نوع تاریخ (قمری یا شمسی) قید نشده است؛ مانند نسخه‌های شماره ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۵۷ و ... در بعضی نسخه‌ها فقط یک تاریخ ذکر شده که مشخص نیست ولادت است یا وفات؛ مانند نسخه‌های ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۶۳، ۱۵۲ و ... تاریخ تولد و وفات بعضی پدیدآورندگان در جایی کامل و در جایی دیگر ناقص آمده است؛ مثلاً تاریخ تولد و وفات سعدی در نسخه شماره ۱۶۰ کامل ولی در نسخه‌های شماره ۱۶۱، ۱۶۶، ۱۸۵، ۱۹۴ و ۲۰۳ ناقص آمده است؛

– وضعیت تصحیح و چاپ نسخه‌ها مشخص و ذکر نشده است: ذکر این وضعیت می‌توانست در هنگام مرور فهرست انگیزه تصحیح و چاپ نسخه‌های تصحیح و چاپ نشده را ایجاد کند؛

– فقط در بعضی نسخه‌ها به ذکر آدرس منابع و مأخذ در فهرست‌های چاپ‌شده سایر کتابخانه‌ها اشاره کرده؛ مانند نسخه شماره ۸۳ (مرعشی ۵/۵۳، مرکز احیاء میراث ۱/۲۶۱)، شماره ۷۴ (ملی ۲/۱۰۸) و ... در صورتی که می‌شد اطلاعات بیشتری ارائه کرد.

علاوه بر نواقص و اشکالات جزئی فهرست مذکور، به برخی از مزایای آن به شرح زیر اشاره می‌شود:

– تدوین نمایه‌های الفبائی ششگانه شامل: عنوان، موضوع، مؤلفان، کاتبان، اعلام و اشخاص، جاها و امکانه؛

– ضمیمه کردن منتخبی از تصاویر و صفحات نسخه‌های تزئینی و هنری در انتهای کتاب؛

– توضیح مختصر و مفید راجع به محتوا، مؤلف، کاتب و ... بعضی از نسخه‌ها؛

– بیان کامل مجموعه‌ها؛

– ذکر کامل اطلاعات مربوط به بخش نسخه‌شناسی هر عنوان به‌ویژه جلد‌ها؛

– ذکر درجه خط در اکثر نسخه‌ها.

### نتیجه‌گیری

بدون شک معرفی نسخه‌های خطی موجود در کتابخانه‌های شخصی یا عمومی کوچک و ناشناس اقدامی بسیار مفید و ارزشمند است که علاوه بر ثبت نسخ، امکان دسترسی محققان به مجموعه‌ها را فراهم می‌آورد. این فهرست از لحاظ اطلاع‌رسانی و معرفی یکی از گنجینه‌های نهفته گامی بسیار مهم و مفید برداشته است.

تلاش فهرست‌نگار برای ارائه حداکثر اطلاعات ستودنی است و قطعاً بر این فهرست از هر متخصص دیگری به‌ویژه نگارنده این سطور آگاه‌تر است و موارد ذکر شده شاید چندان ضروری و حائز اهمیت نباشد زیرا مهم همّت رونمایی این مجموعه بود که فهرست‌نگار از آن برخوردار بوده و دست به اقدام زده است.

فهرست‌نگار در مقدمه (ص ۱۴) اشاره کرده «روش فهرست‌نویسی این مجموعه نیز همگام با روش فهرست‌نویسی علامه محقق سیداحمد حسینی اشکوری زید عزه انتخاب شده است». شاید این روش برای خیلی از متخصصان این حوزه شناخته شده باشد ولی قطعاً برای تمام پژوهشگران مأنوس نیست. به همین دلیل به نظر می‌رسد اگر فهرست‌نویس این شیوه را در ابتدای فهرست معرفی می‌کرد یا تصویر کاربرگ‌ای که از آن استفاده کرده، ضمیمه فهرست می‌کرد نیازی به این نوشتار نبود.

گام بعدی در راستای تسهیل دسترسی پژوهشگران به نسخه‌هایی از این قبیل، تهیه میکروفیلم یا تصویر رایانه‌ای (اسکن) آنهاست. عزم و اراده و همّت والای مسئولان محترم این کتابخانه‌ها با همکاری مؤسسات و سازمان‌هایی که امکانات فنی لازم را دارند و تحقق این گام مهم با همّت جناب آقای هدایت جای تقدیر و تشکر دارد.

### پی‌نوشت‌ها:

۱. این مدرسه در سال ۱۳۰۰ ش. به همّت اکبر میرزا مسعود (صارم الدوله) در زمینی به مساحت ۷۰۰۰ متر مربع مجهز به میدانی ورزشی، کتابخانه و آزمایشگاه‌های علمی با بودجه قابل توجه و موقوفات معین (درآمد مغازه‌های اطراف میدان نقش جهان) افتتاح، و مدیریت آن به عهده آقای ضیاءالدین جناب نهاده شد. این مدرسه هنوز فعال است و شخصیت‌های بزرگی از آن فارغ التحصیل شده است (ص ۱۱).

۲. تمام این کتابها مهور به مهر بیضوی شکلی است که عبارت «اهدایی به کتابخانه فرهنگ اصفهان صارم‌الدوله آذر ماه ۱۳۴۴» در آن حک شده است (ص ۱۲).

### مأخذ

۱. غلامی جلیسه، مجید. (۱۳۸۴). «بررسی فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه‌های عمومی ساری و تنکابن». کتاب ماه کلیات، شماره ۹۲ - ۹۳، مرداد و شهریور.

۲. گزارش اجمالی هفدهمین دوره تجلیل از خادمان نشر (۲۳ آبان ماه ۱۳۸۸). تهران: خانه کتاب.